

Keller, Igor

Súčasný stav výskumu slovanského Devína

Archaeologia historica. 1978, vol. 3, iss. [1], pp. 115-120

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/139218>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20240829

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

IGOR KELLER

Záhorská nížina, zemepisne a kultúrne úzko spätá s Dolnomoravským úvalem, je ohraničená pohorím Malých Karpát, riekou Moravou a Myjavskou pahorkatinou. Pri sútoku Moravy a Dunaja, od praveku dôležitých komunikačných tepien, sa Záhorská nížina otvára Devínskou bránou. Devínska brána, ovládajúca vstup do Karpatskej kotliny od západu, bola nielen významným strategickým bodom, ale i dôležitým článkom pri sprostredkovaní hospodárskych a kultúrnych vzťahov Podunajska a Pomoravia.

Archeologické pramene dokladajú nepretržité slovanské osídlenie regiónu Devinskej brány od prvej polovice 7. storočia do polovice 12. storočia (Červinka, 1928, s. 98—110; Eisner, 1933, s. 263—265, 270—271; 1940—1941, s. 108—137; 1952; Kraskovská, 1968, s. 45—60; Šimek, 1920, s. 33—42) a umožňujú riešiť mnohé teoretické otázky spojené so širšími historickými závermi. Ako príklad možno uviesť, že v našej historiografii sa čoraz viac vyskytujú zhodné názory, že kryštalizačné jadro Samovej ríše sa nachádzalo na Morave a na juhozápadnom Slovensku (Dekan, 1976, s. 66; Eisner, 1952, s. 207—208; Chropovský, 1970, s. 33; Poulík, 1960, s. 43—44; 1963, s. 90). Na základe komplexného rozboru pohrebísk v Devínskej Novej Vsi (Eisner, 1952) a v Záhorskej Bystrici (Krasovská, 1972) vyčlenil J. Dekan ich spoločné znaky, ktorými sa odlišujú od väčšiny pohrebísk v ústredných oblastiach Karpatskej kotliny a konštatoval, že „vytvárajú práve onú mozaiku rôznorodých kultúrnych prvkov, ktorá by zodpovedala našim predstavám o kultúrnej typológii Samovej ríše“ (Dekan, 1971, s. 566—568), čím korigoval názor F. Grausa (1963, s. 11, 41).

Treba pripomenúť, že podnetom na začatie archeologického výskumu v Devíne bola diskusia týkajúca sa Velehradu, stotožňovaného s Rastislavovým sídelným mestom, ktorá bola umocnená interpretáciou Fuldských letopisov (Annales regni Francorum orientalis), najmä však ich mohučského pokračovania od analistu Meginharda (Bartoňková, 1963, s. 52—57; Ratkoš, 1968, s. 86—106). Neúspešné archeologické prieskumy vo Velehrade a v jeho okolí priviedli I. L. Červinku v roku 1902 ku skeptickému vyhláseniu, že „... na celom tom prostranství od dnešního Velehradu klášteera až do Starého Města a Uherského Hradiště, kam historikové město Rastislavovo kladou, nenalézá se nikde pranejmenší památky z doby říše Velkomoravské“ (Červinka, 1902, s. 18). Keď J. Zavadil (1912) publikoval svoje porovnania letopisov s výsledkami podrobného štúdia Devína a jeho okolia, dospel i s I. L. Červinkom k záveru, že na Devín sa viažu okrem správy z roku 864 i správy k rokom 855, 869 a 871 (Červinka, 1928, s. 98—99, 103—105; Zavadil, 1912, s. 46—57). Rovnakej mienky bol i E. Šimek (1920, s. 42—53), ktorý však upozornil, že z metodického hľadiska treba riešiť devínsku a velehradskú otázku osobitne. J. Eisner (1947, s. 4, 8) nepochy-

boval o totožnosti Dowiny s Devínom, pripúšťal však, že sa na Devín môže vzťahovať i správa k roku 869. Najmä s prihliadnutím na výsledky archeologických výskumov uskutočnených v posledných desaťročiach v mikulčickej a staromestskej oblasti sa za jedinú správu patriacu vo Fuldských letopisoch Devínu považuje správa k roku 864. Zhrnutie viacerých protichodných názorov na ňu a ich kritický rozbor spolu s dôkazmi o totožnosti „civitas Dowina“ s Devínom v slovenskom Pomoraví podal P. Ratkoš (1970, s. 337—346). Archeologické pramene neodporujú domnienke, že označenie „civitas Dowina“ sa nevzťahuje iba na hradisko v Devíne, ale i na neďaleké hradiská v Devinskej Novej Vsi a na príľahlý priestor, ktorý spolu s masívom Devinskej Kobyly uzatvárali. Ostatné správy sa lokalizujú na územie južnej Moravy (Hrubý, 1965, s. 363—364; 1972, s. 96—97; Poulík, 1963, s. 95; 1972, s. 45—46), ktoré v rozpore s názorom I. L. Červinku, objektívne podmieneným možnosťami archeologického výskumu na prelome 19. a 20. storočia, patrí k najvýznamnejším oblastiam Veľkomoravskej ríše.

Po zisťovacom výskume I. L. Červinku v roku 1913 a ďalšom jeho výskume v rokoch 1921—1922, keď sa venoval najmä radovému cintorínu na akropole hradiska (Červinka, 1928, s. 188), prvým rozsiahlym archeologickým výskumom Devína, ktorým sa získali početné doklady slovanskej materiálnej kultúry, bol výskum J. Eisnera v rokoch 1933—1938 (Eisner, 1940—1941, s. 108—137). Na jeho výsledky nadviazal v rokoch 1950—1956 výskum J. Dekana (1951, s. 164 až 168, 175—176; 1961, s. 25—29) a neskôr E. Kraskovskej (1963, s. 391—406). Zatiaľ poslednou etapou dlhoročnej bádateľskej práce na tejto poprednej archeologickej lokalite a národnej kultúrnej pamiatke je od roku 1966 výskum Mestského múzea v Bratislave. Tak ako teraz, ani v minulosti sa archeologický výskum neobmedzoval na areál stredovekého hradu, ale zasahoval i na miesto obce a na protiľahlé svahy Devinskej Kobyly. Získané pamiatky hmotnej kultúry jednoznačne svedčia o tom, že tieto územia boli počas celého vývoja slovanského osídlenia hradnej vyvýšeniny jeho neoddeliteľnou súčasťou.

Hoci všetky uvádzané výskumy dokázali slovanské osídlenie devinskeho hradiska, poznatky o ňom nie sú ešte definitívne uzavreté. Pri výskume J. Eisnera na nádvorí stredného hradu nebolo možné v značne hrubej sídliskovej vrstve, porušenej stredovekou zástavbou, rekonštruovať pôdorysy príbytkov, avšak podľa analógií v Devinskej Novej Vsi (Eisner, 1939—1946, s. 94—105; 1952, s. 341—342; Kraskovská, 1961a, s. 478—479; 1961b, s. 391—404) a typologického rozboru keramiky a výzdobných prvkov boli zaradené do 8. storočia. Súčasne bolo možné vyčleniť i skupinu keramiky (napr. zásobnice a hrncovité nádoby z tuhovej hlíny), ktorá dokladá kontinuitu osídlenia v uvedenej časti hradiska do začiatku 10. storočia. Najviac pozostatkov slovanského osídlenia sa zistilo v blízkosti valu, najmä medzi severnou a západnou bránou stredovekého hradu, kde sa síce osídlenie začalo tiež v 8. storočí, ale koncentrovalo sa tu predovšetkým osídlenie v 9. storočí. K rámcovému datovaniu prispeli početné nálezy keramiky s rôznorodou škálou výzdobných motívov. Dispozičná štruktúra tejto intenzívnej veľkomoravskej zástavby je zatiaľ nejasná: odkryli sa iba dve pôdorysne zachované zrubové chaty (16 m²); v jednej z nich bola piecka z plochých kameňov. Na začiatku 10. storočia využili na osídlenie aj terasovitý stupeň na svahu hradiska, kde J. Dekan preskúmal o. i. príbytok so zrubovou konštrukciou (380×350 cm), zničený náhlym požiarom: zachoval sa v ňom zrejme celý inventár domácnosti (Dekan, 1961, s. 29; Kraskovská, 1969, s. 17, 23; 1975, s. 73—95).

Počas výskumov sa venovala pozornosť i valu, pričom okrem zistenia jeho charakteru išlo najmä o chronologické zaradenie. J. Eisner, keď sledoval vzťah

západnej veže severnej brány a valu, konštatoval, že brána stojí v mieste pôvodného vstupu na hradisko a že val je zrejme mladší než neskorolaténske osídlenie, z ktorého sa dostalo do valu veľa črepového materiálu. Okrem drobných stôp po ohni zistil v profile štyri ohniská, ktoré považoval za pokus spevniť zemný val ohňom. Domnieval sa preto, že val bol navrhnutý na prirodzenom stupni vyvýšeniny počas slovanského osídlenia hradiska (Eisner, 1940—1941, s. 111). Výskum J. Dekana ukázal, že ohniská nepatrili k násypu valu, ale že ležali pod ním v súvislej neskorolaténskej sídliskovej vrstve. Tento fakt spolu so zistením, že najmladší keramiký materiál v násype valu reprezentovalo mortárium z 3. storočia, viedol J. Dekana (1961, s. 29) k záveru, že val bol zrejme vybudovaný pri opevňovacích prácach cisára Valentiniana v 4. storočí a v dobe veľkomoravskej bol spevnený palisádami.

Temer vo všetkých štúdiách, ktoré vznikli po publikovaní práce J. Zavadila (1912), sa hovorí o devínskej pevnostnej sústave napriek tomu, že miesta, ktoré ju mali tvoriť, neboli s výnimkou hradísk v Devínskej Novej Vsi archeologicky dokázané. Jedným z článkov tejto sústavy bola priekopa, tiahnuca sa 150—170 m od severného okraja hradiska a spájajúca podľa I. L. Červinku (1928, s. 102) a J. Eisnera (1932, s. 10; 1933, s. 270—271, tab. CIV; 1940—1941, s. 112; 1947, s. 2) rameno Moravy s Dunajom. Nivelácia priekopy počas výskumu J. Dekana (1961, s. 27) však ukázala, že priekopa túto funkciu plniť nemohla a zisťovacie sondy naznačili, že bola vyhlbená v stredoveku.

Najľahší prístup k devínskemu hradisku bol od severu, kde však boli vybudované dve menšie hradiská v Devínskej Novej Vsi v polohách Na pieskach a Nad lomom. Do literatúry ich uviedol I. L. Červinka (1928, s. 107—109), pri prehľadoch slovanského osídlenia devínskeho regiónu im venoval pozornosť J. Eisner (1932, s. 7—8; 1933, s. 271; 1940—1941, s. 125; 1947, s. 3) a E. Šimek (1920, s. 22—24) a výskum realizovalo Slovenské národné múzeum v Bratislave v rokoch 1958, 1962 a 1963 (Kraskovská, 1962, s. 241—252; 1966, s. 147—165). Najdôležitejším výsledkom výskumu hradísk bolo zistenie kamennej a drevenej (komorovej a roštovej) konštrukcie ich valov, pretože sa predpokladalo, že sú to, podobne ako na devínskom hradisku, iba zemné valy. Na hradisku v polohe Nad lomom sa približne 4 m od valu zistili časti dvoch zrubových stavieb z 9. storočia, zničených požiarom. V jednej z nich sa nachádzalo otvorené ohnisko a na dnevom podklade bola pec podkovovitého pôdorysu s klenbou, slúžiaca výrobným účelom (zlomky hlinených závaží). Datovacím prostriedkom boli sekerovité hrivny a keramika (okrem hrncovitých tvarov i fragment pekáča). Na kontinuitu osídlenia do prvej polovice 10. storočia poukazuje kamenná pec s klenbou, patriaca k nezistenému príbytku. Obe hradiská boli vybudované asi súčasne a spolu s hradiskom v Devíne mali najmä vojensko-obrannú funkciu vo vzťahu k Pomoraviu a k hradisku na bratislavskom hradnom kopci (Štefanovičová, 1975).

Poznatky o materiálnej kultúre veľkomoravského obyvateľstva Devína dopĺňajú výskumy troch pohrebísk, situovaných oproti hradisku na svahu Devínskej Kobyly.

V roku 1938 J. Eisner (1940—1941a, s. 300—303) zistil záchranným výskumom v polohe Mladošovičov vinohrad (Vinohrady pri Morave) 12 hrobov, v ktorých boli pochované zväčša ženy a deti. Z nálezov bola najviac zastúpená keramika, medzi ktorou sa nachádzali aj staršie tvary (napr. hrncovitá nádoba s uchom). Najbohatší hrob (č. 9) obsahoval pár bronзовých záušnic, ktoré boli zdobené drôtkovým filigránom a mali valcovito stočený privesok s bornzovou perlou, náhrdelník z 59 perál a liatym bronzovým lunicitým priveskom a dve

nádoby. Pohanský pohrebný rítus dokladala i mäsitá potrava vložená do troch hrobov.

Záchranný charakter mal aj výskum Mestského múzea v Bratislave v roku 1968. V bezprostrednom okolí hrobov odkrytých J. Eisnerom sa preskúmali dva hroby; jeden z nich bol značne porušený a neobsahoval žiadne nálezy. Inventár hrobu 1/68 tvoril náhrdelník z 19 korálikov a železný nôž. Vo vzdialenosti 95 cm a v hĺbke 35 cm sa našla časť hrncovitej nádoby, ktorá zrejme pochádzala z hrobu zničeného rigolovaním pozemku na vinohrad. Približne 100 m východne bol pri stavebných prácach porušený ďalší kostrový hrob, z ktorého sa zachoval fragment železného noža. V roku 1969 bola asi 50 m od skupiny hrobov odkrytých v rokoch 1938 a 1968 zachránená hrncovitá nádoba z hrobu porušeného výkopom ryhy na vodovodné potrubie. Výsledky výskumov potvrdili domnienku J. Eisnera, že ním odkryté hroby sú iba časťou väčšieho pohrebiska a naznačili, že južným a západným smerom pohrebisko nepokračuje.

V polohe Staré vinohrady preskúmala v rokoch 1952 a 1953 L. Kraskovská (1963, s. 391—406) 26 nepravidelne rozmiestnených a značne rozdielne orientovaných hrobov, z ktorých polovicu tvorili detské hroby. V jednom prípade sa zistil dvojhrob. V inventári prevládala keramika; v ženských a detských hroboch k nej pristupovali nože a jednoduché ozdoby (bronzové náušnice, náhrdelníky a štítkové prsteň) a v mužských hroboch sekery, kopie, strelky, nože, veďierko a ostroha.

Doteraz najväčšie veľkomoravské pohrebisko v Devíne skúmalo Mestské múzeum v Bratislave neďaleko pôvodne románskeho kostola v polohe Za kostolom (Farská roľa a priľahlé parcely). V 117 preskúmaných hroboch ležali mŕtvi v základnej rituálnej polohe, v 11 hroboch boli uložení v skrčenej polohe. Hĺbka hrobových jám sa pohybovala od 60 do 285 cm, nespozorovala sa závislosť hĺbky hrobu od jeho vybavenosti, ale zistila sa závislosť od konfigurácie terénu zmeneného stredovekou zástavbou, obrábaním pôdy, eróziou apod. Tak ako na pohrebisku v polohe Staré vinohrady i tu sa zistila značná nejednotnosť v orientácii hrobov, prevládala však orientácia SZ—JV. Predbežné zhodnotenie nálezov (51,3 % hrobov bolo bez inventára, 37,4 % nálezov tvorila keramika) umožňuje čiastočne synchronizovať toto pohrebisko s pohrebiskom v polohe Staré vinohrady, s ktorým má, na rozdiel od pohrebiska v polohe Vinohrady pri Morave, spoločný aj výskyt hrobov bojovníkov (sekery, strelky, ostrohy).

Hoci otázka veľkomoravských pohrebísk v Devíne nie je uzavretá, dá sa povedať, že najmä hroby preskúmané v polohách Staré vinohrady a Za kostolom potvrdzujú uvedenú funkciu devínskeho hradiska. Je dôležité, že dokladajú aj kontinuitu slovanského osídlenia regiónu Devínskej brány; v niektorých prípadoch im poskytuje analógie predveľkomoravské pohrebisko v Devínskej Novej Vsi.

Aj v devínskej oblasti si materiálna kultúra po rozpade a politickom zániku Veľkomoravskej ríše na začiatku 10. storočia udržiava dovtedajší etnický charakter. Je to dôkaz toho, že kontinuita osídlenia sa neprerušila úplne a že v 11. storočí a na začiatku 12. storočia tu bolo ešte v základe slovanské obyvateľstvo. Z pamiatok veľkomoravského obdobia treba uviesť v prvom rade skupinu troch hrobov, ktorú preskúmal J. Dekan (1951, s. 165—166) na terase hradnej vyvýšeniny a na základe esovitých záušníc nitrianskeho typu (Čaplovič, 1954, s. 30) datoval do druhej polovice 10. storočia. Na podhradí preskúmala L. Kraskovská (1968, s. 57—58) v roku 1955 kostrový hrob, ktorý podľa prsteňa z hranatej bronzovej tyčinky datuje zhruba do 11. storočia. Nebolo možné zistiť či ide o ojedinelý hrob alebo či sa tu nachádza pohrebisko. V priestore akropoly bol na pomerne malej ploche situovaný radový cintorín. I. L. Červinka

(1928, s. 188) a J. Eisner (1940—1941, s. 115—117, tab. I, II, VI) preskúmali asi 414 hrobov; nezistiteľný počet sa zničil mladšími úpravami terénu. Hroby sa nachádzali v hĺbke 70—130 cm, staršie boli orientované Z—V, mladšie vykazovali od tohto smeru rôzne odchýlky. Niektoré detské hroby boli obložené kameňmi a 13 hrobov prikrývali pieskovcové alebo kremencové platne. V piatich prípadoch sa vyskytli dvojhroby. Hlavnú časť hrobového inventára tvorili esovité záušnice; okrem bežného tvaru z tenkého drôtu a s úzkou slučkou sa tu vyskytovali i masívne esovité záušnice zo striebra, resp. z bronzu a plátované striebrom. J. Eisner (1947a, s. 138) ich označuje ako devínsky typ a na základe spoločného výskytu s razbami uhorských panovníkov ich kladie do 11. storočia. Pre chronologické zaradenie cintorína boli dôležité aj prstene (pásikový, drôtený so zahrotenými koncami, pletený z drôtu a prsteň s očkom) a razby z 12. storočia (napr. denár Bélu II., 1131—1141). Dobu používania cintorína možno teda stanoviť od konca 10. storočia do polovice 12. storočia. Okrem prvkov materiálnej kultúry dokladá slovanské etnikum aj antropologický rozbor časti hrobov, z ktorého vyplýva, že k pôvodnému slovanskému jadru devínskej populácie iba čiastočne pristúpilo aj nové neslovanské obyvateľstvo (Varsík, 1940—1941, s. 213). Pri novšom spracovaní poznatkov o cintoríne L. Kraskovská (1968, s. 58) porovnala počet hrobov s dobou pochovávaní a prišla k záveru, že ročná úmrtnosť bola 3—4 osoby. Poukazuje to na príslušnosť cintorína k menšej osade, ktorá je odrazom zmeny intenzity osídlenia areálu hradiska po zániku Veľkomoravskej ríše.

Literatúra

- Bartoňková, D., 1963: Latinské prameny k dejinám Velké Moravy (I. Anály a kroniky). Praha.
- Čaplovič, P., 1954: Slovanské pohrebište v Nitre pod Zoborom. Slov. Archeol., 2, s. 5—34.
- Červinka, I. L., 1902: Velehrad — bajkou! Uherské Hradiště.
- Červinka, I. L., 1928: Slované na Moravě a Říše velkomoravská. Brno.
- Dekan, J., 1951: Výskum v Devíne r. 1950. Archeol. Rozhl., 3, s. 164—168, 175—176.
- Dekan, J., 1961: Devín a Velká Morava. Příroda a společnost, 10, č. 11, s. 25—29.
- Dekan, J., 1971: Vývoj a stav archeologického výskumu doby predveľkomoravskej. Slov. Archeol., 19, s. 559 n.
- Dekan, J., 1976: Velká Morava. Bratislava.
- Eisner, J., 1932: Děvín u Bratislavy. Praha.
- Eisner, J., 1933: Slovensko v pravěku. Bratislava.
- Eisner, J., 1939—1946: Sídliště ze starší doby hradištní v slovenském Pomoraví. Památ. archeol., n. ř., 9—16, s. 94—105.
- Eisner, J., 1940—1941: Výzkum na Děvíně v letech 1933—1937. Historica Slovaca, 1—2. Bratislava, s. 108—137.
- Eisner, J., 1940—1941a: Pohrebiště z doby velkomoravské v Děvíně. Historica Slovaca 1—2. Bratislava, s. 300—303.
- Eisner, J., 1947: Archeologie a velehradská otázka. Čas. Společ. Přát. Starožit. čes., 55, s. 1—10.
- Eisner, J., 1947a: Slovensko v dobe kultúry hradištnej. Slovenské dejiny, 1. Bratislava, s. 128—158.
- Eisner, J., 1952: Devínska Nová Ves. Slovanské pohrebiště. Bratislava.
- Graus, F., 1963: Říše velkomoravská, její postavení v současné Evropě a její vnitřní struktura. Konference o Velké Morave a byzantské misii Brno—Nitra 1.—4. X. 1963. Nitra, s. 5—74.
- Hrubý, V., 1965: Staré Město, velkomoravský Velehrad. Praha.

- Hrubý, V., 1972: *Antiqua civitas — Veligrad. Monumentorum tutela*, 8. Bratislava, s. 57—108.
- Chropovský, B., 1970: *Slovensko na úsvite dejín*. Bratislava.
- Kraskovská, L., 1961a: *Slovanské sídliská v Pomoraví*. *Památ. archeol.*, 52, s. 477—483.
- Kraskovská, L., 1961b: *Slovanské sídlisko pri Devínskom Jazere*. *Slov. Archeol.*, 9, s. 391—404.
- Kraskovská, L., 1962: *Slovanské hradisko pri Devínskej Novej Vsi*. *Slov. Archeol.*, 10, s. 241—252.
- Kraskovská, L., 1963: *Slovanské pohrebisko v Devíne (Staré vinohrady)*. *Slov. Archeol.*, 11, s. 391—406.
- Kraskovská, L., 1966: *Slovanské hradisko v Devínskej Novej Vsi Nad lomom*. *Slov. Archeol.*, 14, s. 147—165.
- Kraskovská, L., 1968: *Slovanské radové pohrebisko na Devíne*. *Zbor. Slov. nár. Múz.* 62. *História* 8. Bratislava, s. 45—60.
- Kraskovská, L., 1969: *Bratislava v dobe slovanskej*. Bratislava, 4. Bratislava, s. 9—32.
- Kraskovská, L., 1972: *Slovansko-avarské pohrebisko pri Záhorskej Bystrici*. Bratislava.
- Kraskovská, L., 1975: *Slovanské nálezy z hradiska na Devíne*. *Zbor. Slov. nár. Múz.* 69. *História* 15, s. 73—95.
- Poullík, J., 1960: *Starí Moravané budují svůj stát*. Gottwaldov.
- Poullík, J., 1963: *Archeologické objevy o Velké Moravě*. In: *Konferencia o Veľkej Morave a byzantskej misii Brno—Nitra 1.—4. X. 1963*. Nitra, s. 75—101.
- Poullík, J., 1972: *Velkomoravské mocenské centrum v Mikulčicích*. In: *Monumentorum tutela*. 8. Bratislava, s. 5—56.
- Ratkoš, P., 1968: *Pramene k dejinám Veľkej Moravy*. Bratislava.
- Ratkoš, P., 1970: *„Civitas Dowina“ — slovenský Devín*. *Hist. Čas.*, 18, s. 337—346.
- Šimek, E., 1920: *Devín*. *Památ. archaeol.*, 32, s. 1—53.
- Štefanovičová, T., 1975: *Bratislavský hrad v 9.—12. storočí*. Bratislava.
- Varsik, B., 1940—1941: *Devín a Slováci*. In: *Historica Slovača*. 1—2. Bratislava, s. 212 až 220.
- Zavadil, J., 1912: *Velehrady Děvín a Nitra*. Kroměříž.

Gegenwärtiger Erforschungsstand des slawischen Devín

Die vorderste Stelle zwischen den Fundorten der Záhorie-Niederung hat die Region des Devíner Tores mit ihrer strategischen Bedeutung bei der Beherrschung des Eingangs in das Karpatenbecken von Westen her, bei der Vermittlung von Kulturkontakten zwischen dem Donau- und Marchtal und nicht in letzter Linie auch bei der Lösung vieler theoretischer Fragen bezüglich der vorgrossmährischen Besiedlung der Südwestslowakei (Devínska Nová Ves, Záhorská Bystrica).

Die bisher ältesten Siedlungsobjekte auf dem Devíner Burgwall sind in das 8. Jh. datiert. Der Besiedlungsschwerpunkt entfällt in die grossmährische Zeit, wann der Burgwall („civitas Dowina“ zum J. 864 in den *Fuldaer Annalen*) zusammen mit dem Burgwällen von Devínska Nová Ves vor allem eine militärische Verteidigungsfunktion in der Beziehung zum Marchtal und zur Fortifikation auf dem Bratislavaer Burgberg erfüllte. Dies belegen auch drei Gräberfelder am Fuss der Anhöhe Devínska Kobyla. Die Besiedlungskontinuität bis in die Anfänge des 10. Jh. ist verlässlich nachgewiesen. Analysen des anthropologischen Materials aus dem gedehnten Reihengrabenfriedhof im Areal des Burgwalls und manche Äusserungen der materiellen Kultur sprechen für das Fortbestehen der slawischen Besiedlung in Devín auch in nach-grossmährischer Zeit.

Trotz der mehrjährigen Grabungstätigkeit können die Erkenntnisse über die slawische Besiedlung der Devíner Region nicht als abgeschlossen betrachtet werden.